

РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У 5-7 КЛАСАХ

Як зазначає нова шкільна програма, вміле володіння українською мовою, уміння спілкуватися, досягати успіхів у процесі комунікації є тими якостями особистості, які якнайкраще визначають досягнення людини переважно в усіх галузях життя, сприяють її успішному адаптуванню до мінливих умов сучасного світу [7]. Мета шкільного курсу української мови, що полягає у формуванні комунікативної компетентності учнів, вимагає перегляду не лише змісту, а й засобів навчання, пошуку нових ефективних технологій, методів та прийомів навчання, серед яких інтерактивним та ігровим технологіям надається перевага з боку лінгводидактів та вчителів-практиків [5.с.17].

Ретельним вивченням рольової гри та рольової діяльності в контексті шкільного курсу української мови займалися відомі вчені-мавознавці: Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Леонт'єв, О. Степанова. Ми маємо також напрацювання Н. Макарової, Т. Федосєєвої, які розглядають комунікативну гру як засіб формування навичок вправного спілкування школярів, збірник комунікативних вправ О. Мельничайко [4]. Активно досліджувала комунікативні ігри Г. І. Дідук-Ступ'як, яка розробила посібник комунікативно-ситуативних вправ у вивченні морфології [1].

Метою статті є визначення місця рольової гри як засобу формування комунікативної компетентності у процесі навчання української мови в учнів 5-7 класів.

Рольова гра - простий і природний спосіб пізнання людиною навколишньої дійсності, найбільш доступний шлях до оволодіння знаннями, уміннями і навичками. За допомогою рольових ігор можна організувати колективну навчальну діяльність на уроці, яка допоможе сформувати і розвинути комунікативні уміння і навички в умовах, максимально наближених до умов реального спілкування. Передбачає розподіл учнів за ролями та розігрування ситуацій спілкування у відповідності до теми рольової гри та ролями учнів [2.с.63]. Рольову гру можна розцінювати як точну модель спілкування. Вона наслідує дійсність в її найбільш істотних рисах. У рольовій грі, як і в житті, мовна і немовна поведінка партнерів переплітаються найтіснішим образом. Цей метод навчання має великі можливості мотиваційно-спонукального плану. Спілкування, як відомо, недопустиме без мотиву. Але у навчальних умовах дуже не просто викликати мотив до висловлювання. Труднощі полягають в тому, що вчителю необхідно описати ситуацію таким чином, щоб виникла атмосфера, яка викликає в учнів внутрішню потребу у вираженні думок. Окрім того, рольова гра сприяє формуванню навчального співробітництва і партнерства, адже виконання цього етапу охоплює всю групу, яка повинна злагоджено взаємодіяти. Важливою характеристикою рольової гри є те, що вона розкриває особистості сором'язливих, невпевнених у собі учнів під «маскою», за якою можна сховатися. Значна частина школярів має величезні, а у рольовій грі вони, навпаки, краще розкривають свою особистість.

Істотною перевагою рольової гри перед іншими формами навчання є стовідсоткова зайнятість учнів, а також концентрація уваги учасників протягом усієї гри.

Теперішня шкільна програма з української мови дає нам широкі можливості для успішного використання різних дидактичних ігор на уроках, зокрема і рольових. Для прикладу у 5 класі на уроці розвитку мовлення можна запропонувати дітям такі рольові ігри як «Шукаю друга», «Будьмо ввічливими», У 6 класі можна використати такі ігри як «Редактори», «Інформаційний аукціон». У 7 класі, під час вивчення теми дієприкметника як особливої форми дієслова можна використати такі ігри за ролями як «Ток-шоу», «Диктори», «Рекламна компанія» тощо [6.с.81].

Г. П. Лещенко у своїй статті «Комунікативна гра як засіб формування комунікативної україномовної компетентності школярів» пропонує таку гру для учнів 5 класу на уроці №31 «Складання діалогів. Правила спілкування» [3.с.217]. На етапі закріплення матеріалу

пропонується гра «Будьмо ввічливими. Розмова по телефону». Мета – формувати вміння діалогічного мовлення, працювати в парах, вибирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування, збагачувати мовлення комунікативно значущими етикетними формулами, підвищувати культуру усного мовлення. За характером гра є навчальною, усною, діалогічною, парно-груповою. Учитель повинен повідомити тему і мету гри, створити мовленнєву ситуацію, контролювати процес гри. Завдання учнів полягають у тому, щоб розподілити ролі між собою, уважно спостерігати за іншими, адже вони оцінюють своїх однокласників. Учні за бажанням поділяються на пари. Кожна з цих пар повинна підготувати діалог по телефону з великою кількістю різних етикетних формул. Інші гравці слухають діалоги і підраховують кількість та доцільність використаних зворотів. Перемагає та пара, яка підготувала найбільш ввічливий діалог і досягнула комунікативної мети.

У 6 класі, урок повторення вкінці року можна провести повністю у формі рольової гри «Ток-шоу», де учні поділені на ролі, відповідно до завдань, які вони мали підготувати попередньо. Завдання пропонуються згідно тих тем, які вивчалися протягом року: лексикологія, фразеологія, словотвір та орфографія, морфологія й орфографія.

Отже, рольова гра є надзвичайно важливою у навчально-виховному процесі. Рольову гру можна віднести до поля «комунікативна гра», оскільки вона сприяє удосконаленню комунікативної компетентності, успішного спілкування школяра. Рольова гра може стати формою проведення всього уроку або структурним її елементом, використовуватися на уроці розвитку мовлення або аспектному.

ЛІТЕРАТУРА

1. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали круглого столу). Українська мова і література в школі, 2012. №4. С. 51–64.
2. Лещенко Г. П. Комунікативна гра як засіб формування комунікативної україномовної компетентності школярів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: філологічна. 2013. Випуск 40. С. 214–218.
3. Мельничайко О. І. Рідна мова. Комунікативні вправи. Тернопіль : Богдан, 2004. 48 с.
4. Пентиліук М. Концептуальні засади комунікативної методики навчання рідної мови. УМЛШ. 2006. №1. С. 15–20.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання.: за ред. О. І. Пометун. Київ. А.С.К., 2004. 192 с.
6. Українська мова 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх закладів з українською мовою навчання. Українська мова і література в школі. – 2013. № 1. С. 32–55.

*Нестерчук Катерина
Науковий керівник – доц. Панчук Галина*

ПОГЛЯДИ О. ЗАБУЖКО І Ю. ШЕВЕЛЬОВА НА СЛЕНГ, ЗАПОЗИЧЕННЯ І ГОВІРКИ ЯК НА ДЖЕРЕЛА ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова – це не лише найважливіший засіб комунікації та спосіб формування інформаційних зв'язків, а й вагомий і невід'ємний елемент кожної нації. Навіть більше, мова є найголовнішим засобом націєтворення, ознакою самобутності й унікальності певного народу та ідентифікатором його культури. Роль української мови, котра пройшла тернистий шлях розвитку у зв'язку з колоніальним і напівколоніальним минулим України, цензурними утисками й іншими заборонами, в житті кожного українця – неоціненна.

Упродовж свого розвитку українська мова розширювала і звужувала сфери вживання, змінювала свій статус, зазнавала насильницької асиміляції, знову відроджувалася, набувала нових ознак і, зокрема, формувала неповторний лексичний склад. Закономірним процесом лексичного збагачення є проникнення до рідної мови іншомовних слів. В українській мові є немало кодифікованих росіянізмів, полонізмів, германізмів, тюркізмів та інших запозичень, що разом складають близько 10% від усієї лексики. Однак відбувається і процес засмічення мови шляхом ненормативного вживання іншомовних слів, коли перекинується їхня вимова і навіть значення [1, с. 5].